

Nemci že trikrat izgnani stalingrajskih ulic

Na vsak napad Hitlerjeve horde odgovore ruske čete in civilisti z mogočnim protinapadom. — Angleške štiritoonske bombe razdejale Karlsruhe; pri drugem napadu so Angleži zažgali Monakovo. — Ameriški bombniki razpršili veliko japonsko brodoge in nadaljnji dve japonski ladji sta šli na dno

Moskva, 21. sept. — Danes, četrindvajseti dan bitke za Stalingrad, se glasi sovjetsko poročilo, da so ruski brambrovci, vojniki in civilisti, izgnali že tretjič Nemce pehoto, ki je s tanki vredela na ulice mesta. Mnogo japonskih tankov je bilo uničenih, več tisoč Nemcev ubitih. Stalingrad je še vedno v sovjetskih rokah. — Ruska bojna ladja je v potopila nemškega rušilnika Črnem morju. — Strahovito zvezanje se nadaljuje na kavkaski fronti, v okolici Mozdoka, kjer so Rusi uničili kompanijo nemške pehote in 12 avtorukov. — Na vzhodni fronti je v zadnjih treh dneh padlo čez 3000 Nemcev in 310 nemških letal je bilo zbitih na tla, medtem ko so izgubili 205 letal. — Nadaljnje sovjetske vesti se glasi, da je ameriški general Ewald von List izvršil samomor.

London, 20. sept. — Močna flotila angleških bombnikov je sinoči napadla mesto Monakovo, iz katerega je švignila cela vrsta požarov. Monakovo je važno železniško središče, odkoder vodilnice na Dunaj in v Svico.

Washington, D. C., 20. sept. — Ameriške letelce trdnjave so danes napadle močno skupino japonskih ladij v bližini Solomonskih otokov. Japonske ladje so razpršene in najmanj dve iz oklopnici sta bili bržkone uničeni.

Moskva, 19. sept. — Bitka za Stalingrad je danes stara 26 dni. Stalingrad je še vedno v ruskih rokah ne glede na to, da so Nemci premoč v zraku nad mestom. Okrog 300.000 Hitlerjevih hlapcev je večerj družilo na ulice Stalingrada od zahodne strani, toda ruski vojniki in civilni brambrovci so udarili v protinapadu in uničili nemško maso spet ven iz mesta. Na vsak nemški napad sledi ruski protinapad, ki je bil vedno uspešen.

Sovjetsko poveljstvo poroča, da so stalingrajski brambrovci bili pomoč v rezervah iz zahodne Sibirije. To je pomoglo brambrovcem, da so že dvakrat izgnali nemške horde iz mesta. Nemci so se več, Ruski brambrovci so večerj udarili iz mesta in se vrnilo na bregu reke Volge. Nemci imajo zadnje dni silne izgube v ljudih in materialu. Saly na enem mestu so Rusi uničili 26 nemških tankov in 49 motornih vozil z vojaštvom vred dva bataljona pehote.

Moskva, 19. sept. — Pravda danes citira besede iz zgodovinskega govora, ko piše J. Stalingrad: "Svet bo kmalu priznal naše besede, izgovorjene tukaj, nikdar pa ne bo priznal našega odpora, ki so se izgovorili tukaj..."

Moskva, 21. sept. — Čez milijon rusov je že 26 dni v Stalingradu. Napadu za posest Stalingrada sledijo ruske čete v okolici Voroneža, 310 milijev severozapadno od Stalingrada, kjer prodirajo v nemško končno in drobno predsežanje. Rusi so z dobrimi uspehi napadli na Dona. Tam je napadla nemška polkovna poveljstva, ki morajo vzhodno od mesta udarce in severozapadno od mesta izgube. Do

Japonci na delu pri sabotaži v Indiji

Sabotaža ima
precej uspeha

London, 19. sept. — Daily Mail je včeraj objavil poročilo svojega korespondenta Grahama Stanforda iz New Delhija v Indiji, ki javlja, da je sabotažna kampanja v Indiji, katero vodi J. Gandhijevi nacionalisti, do neke meje dobro uspela. Nacionalistična sabotaža je v nekaterih krajih paralizirala produkcijo za vojno in ugledila pot japonski invaziji.

Poročevalec pravi, da je sabotažna kampanja drago financirana in zelo spretno organizirana. Saboterji so provocirali stavko jeklarskih delavcev v Tati in tekstilne tovarne v Ahmedabadu tudi počivajo. Nekaj časa je bila ustavljena vsa trgovina v večjih indijskih mestih.

Stanford dalje poroča, da Japonci prejema obvestila po radiu o poteku sabotažne "civilne nepokornosti" in to je dokaz, da Japonci dajejo navodila indijskim nacionalistom pri tem gibanju.

Nacrtni proti inflaciji sprejet v odsekih

Kongres se žuri na
pritisk Roosevelta

Washington, D. C., 19. sept. — Odeksa za bančne in valutne zadeve v senatu in nižji zbornici sta včeraj sprejela osnutek načrta za preprečitev inflacije, kakor je zahteval predsednik Roosevelt. Senatni načrt določa, da se meze in cene farmskih pridelkov stabilizirajo na stopnji, na kateri so bile 15. septembra t. l., dočim je v zborničnem načrtu določen 15. avgust. Oba načrta dajeta predsedniku veliko oblast za kontrolo cen in plač — sploh mu dajeta vse, kar je zahteval v svojem radijskem govoru 7. septembra.

Rusi napadajo v ameriških letalih

Ankara, Turčija, 19. sept. — Nedavni ruski letalski napadi na središče petroleja v Rumuniji so bili narejeni v ameriških četverostrojnih bombnikih, kakor poročajo tukaj iz nekaterih nevtralnih virov. Napad ni naredil toliko materialne škode kolikor je povzročil strahu med Rumunci, ki so od tiste časa silno nervozni, ker pričakujejo novih napadov.

Walt Disney obdolen kritične delavskega zakona

Los Angeles, Calif. — Walt Disney, znani filmski kartunist, je bil obdolen kritične delavskega zakona po federalnem delavskem odboru, ker je že tri leta nasprotoval delavski uniji, njegove člane pa je nazval za rakete. Zagovarjati se bo moral 28. sept.

Hči ubila mater, sestro in sebe vled obupa

Chicago, Dne 17. t. m. je v zvezi obupa in revščine 59-letna Rita Van Steenberg ubila svojo 87-letno mater, 57-letno sestro in sebe. Okoliščine so pričale, da se je trojica nahajala v skrajni stiski.

DAVKI SE VEDNO PRENIZKI, PRAVI MORGENTHAU

Administracija v ostrem
konfliktu s kongresom
NOVI NAČRT, NE BO
PREPREČIL
INFLACIJE

Washington, D. C., 19. sept. — Zakladniški tajnik Morgenthau je včeraj ostro kritiziral nov davčni načrt, ki ga že dolgo mesece mesijo v kongresu. Zdi se, da je davčni načrt po dolgem času skončan, toda administracija ni zadovoljna s tem načrtom. Morgenthau je rekel, da bo takoj v prihodnjem letu potreben nov davčni zakon, če sprejmejo sedanjega, kakršen je zdaj.

Zakladniški tajnik je na sestanku s članikarji rekel, da sedanji davčni načrt prinaša najmanj dve milijardi dolarjev premalo. Načrt, kakršen je zdaj, ko so ga nekoliko izpremenili v senatu, predvideva približno sedem milijard dolarjev dohodka, vlada pa bo potrebovala najmanj devet milijard dolarjev samo iz davkov.

Načrt je tudi pomanjkljiv v tem, je rekel zakladniški tajnik, ker z ničemer ne omejuje trošenja denarja posameznikom in pušča stare luknje, skozi katere se običajno izmuznejo davčni goljufi.

Davčni načrt se zdaj nahaja v senatu, kjer so ga nekoliko revidirali; nekateri postavke davkov so pomaknili navzgor. Republikanski senatorji seveda niso zadovoljni s to revizijo in nagajajo, kolikor morejo. Senator Vandenberg iz Michigana je te dni izrekel bojazen, da se bo administracija poslužila ustrojne socialne zaštite za obvezna posojila, to je, da bodo odtrgavali od plač plačila za bonde. Da to prepreči, namerava Vandenberg predlagati "zamrznitev" sedanjega enega odstotka prispevkov za socialno zaščito, ki ga plačujejo delavci in delodajalci.

Morgenthau je priporočal, da se omenjeni prispevek za socialno zaščito zviša na pet odstotkov v prihodnjem januarju, ko bo prispevek enega odstotka s smislu zakona avtomatično zvišan na dva odstotka in povzročil tri odstotke bi bil kreditiran vsakomur kot posojilo vladi na račun vojnih bondov.

Kdaj pride do končnega glasovanja o davčnem načrtu v kongresu, je še uganka. Vse kaže, da glasovanja ne bo pred kongresnimi volitvami, ki so 3. novembra.

Roosevelt odklonil japonsko zastavo

Washington, D. C., 19. sept. — Major James Roosevelt, najstarejši sin predsednika, se je pred kratkim udeležil bojev z Japonci na otoku Makinu in pomagati je zapleniti japonsko vojaško bandero. Pred dnevi je poslal to bandero očetu kot spominček. Predsednik Roosevelt je pa rekel, da se ne mara dotakniti japonske zastave in odredil je, naj se zaplenjeno japonsko bandero shrani v arhivih pomorske pehote, katera se tako uspešno bojuje z Japonci.

Murphy se urne v urhovno sodišče

New York. — Francis Murphy, član zveznega vrhovnega sodišča, ki je pred tremi meseci vstopil v armado kot polkovnik, se vrne v Washington 5. okt. in bo nadaljeval svojo službo kot vrhovni sodnik. Rekel je, da gre najprej v Detroit, da se prepriča o položaju tamkajšnjih delavskih razmer in vojni produkciji.

Domače vesti

Obiski in posravniki

Chicago. — John, Genovefa in Doris Sagadin iz Milwaukeeja, Wis., in Amalija Jernevsek iz Chicago so 17. t. m. obiskali gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete. — Dalje sta nas obiskala John in Josephine Buckowitz iz St. Louisa, Mo.

Smrtni padec po stopnicah
St. Louis, Mo. — Dne 5. septembra je Rudy Stokar padel po stopnicah tako nesrečno, da si je zlomil vrat in čez štiri dni je umrl v bolnišnici. Pokojnik je bil star 55 let in doma od Semic v Beli Krajini. Bil je eden najstarejših članov društva 107 SNPJ in tukaj zapuša ženo, sina, omoženo hčer, brata in dve sestri.

Smrtna vojaška avtomobil
Pittsburgh, Pa. — Jos. Bašelj, star 66 let in rojen v Jami pri Novem mestu, se je 14. septembra ubil med vojnjo z avtomobilom. V Ameriki je bil 33 let in tukaj zapuša ženo in dve hčeri, v starem kraju pa brata in dve sestri.

Smrtna nesreča vojaka
v letalu

Steelton, Pa. — Louis Kastelec, star 20 let, se je pred dnevi ubil pri poskusu poletu pri vojaki v Texasu. Služil je od zadnjega januarja in tukaj zapuša starše, tri brate in dve sestri.

Clevelandske vesti

Cleveland. — Dne 17. t. m. je v mestni bolnišnici umrla Antonija Kokotec, roj. Simončič, stara 63 let in doma iz Veternika pri Bokačinu na Dolenjskem. V Ameriki je bila 32 let in zapuša moža, dva sinova, vnuke in polbrata. Bila je članica društva 173 SNPJ.

Nov grob v New Yorku

New York City. — Dne 15. sept. je v Ridgewoodu na Long Islandu umrl John Benčić, star 43 let in doma iz Istre.

Francoski fašist pridežal v Anglijo

Bivši totalitarci
se je spreobrnil

London, 19. sept. — Dva francoska politika, eden socialist in drugi je bivši vodja fašistične organizacije "Ognjeni križ", sta zadnje dni skupaj ušla iz okupirane Francije in pridežala na Anglesko z namenom, da se pridružita gibanju francoskega generala Charlesa De Gaulleja za novo in svobodno Francijo.

Charles Valin je bil podpredsednik francoske fašistične organizacije pred vojno, dokler je ni Blumova vlada zatrla. Valin je takrat sovražil demokracijo in se je navduševal za totalitarni režim. Izkušnje, ki jih je pa zadnje dve leti doživel z nemškimi nacisti in gestapovci v okupiranem delu Francije, so ga toliko izučile, da je obrnil hrbet fašistom in se odločil, da poslej se bo bojeval s socialisti in drugimi demokrati vred za obnovo svobodne, demokratične francoske republike.

De Gaullovi francoski krogi v Londonu so Valina sprejeli medse z veseljem in zaupanjem.

Angleži potopili 24 nemških ladij

Stockholm, 19. sept. — Angleške podmornice in letala so pred kratkim potopila 24 nemških parnikov v bližini Norveške. Nemške ladje so nosile bojni material na severni konec Finske, kjer se je pripravil napad na Murmansk. Pri enem napadu je bilo uničenih 10 ladij, pri drugem osem in pri tretjem šest, dočim je pet nemških ladij pobegnilo nazaj v Oslo. To je preprečilo napad na Murmansk.

Družba prekršila Wagnerjev zakon

Delavski odbor
odredil zvišanje
meze delavcem

St. Louis, Mo. — Pokrajinski urad federalnega delavskega odbora (NLRB) je naznanil, da je družba Western Cartridge v East Altonu, Ill., pri kateri so delavci šli na dvodnevno stavko, kršila Wagnerjev delavski zakon s tem, ker jim je skušala preprečiti, da se bi organizirali v svoji delavski uniji. Družba je škandalizirala delavce že od leta 1937 in letos dne 25. julija je valed unionskih aktivnosti odslavila Williama Ellotta.

Omenjena družba se je neprenehoma vmešavala v unijske pravice in zabranjevala kolektivna pogajanja. Federalni delavski odbor je ukazal družbi, da mora takoj uposliti odslavljenega delavca, da mora priznati unijo in da mora odpreti pogajanja z delavci. Družba mora tudi plačati odslavljenemu delavcu ves znesek meze za dobo njegove odslovlitve. Istočasno je bila obdolžena kršitve delavskega zakona podružnica omenjene družbe, ki ima svoje delavnice v St. Louisu pod imenom U. S. Cartridge Co. in ki ima municijarska naročila.

Obtožbo proti družbi sta vložili uniji AFL in CIO. Obtožnica se glasi, da je družba odslavila dva delavca, oba člana unije United Electrical, Radio & Machine Workers (CIO). Končno zaslišanje se vrši 8. okt.

Washington, D. C. — Vojni delavski odbor (WLB) je odredil, da mora korporacija General Motors zvišati mezo po 4c na uro 225.000 delavcem, ki so uposljeni v tovarnah omenjene družbe v raznih državah. Ta odredba je v soglasju z zvišanjem meze jeklarskim delavcem in industriji "malega jekla." To povišanje bo stalo družbo približno \$375.000 na teden. Odredba je retroaktivna in velja od 28. aprila naprej.

Ameriško vojaštvo poplavlja Anglijo

Nov konvoj pripeljal
nadaljnjo armado

London, 19. sept. — Nov kontingent tisočih ameriških vojakov je dospel v Anglijo zadnje dni na znanih velikih parnikih, ki so pred vojno nosili potnike sem in tja, zdaj pa v njih prevažajo vojaštvo čez morje.

Pot je bila brez vsakega incidenta. Niti ene nemške podmornice ni bilo blizu, kajti parniki so bili obkroženi s čuječimi bojnimi ladjami.

Posebni vlaki, ki so čakali v pristanišču, so brž odpeljali ameriške vojske v pripravljena taborišča na Angleskem, ki se nahajajo nekje na deželi.

Z vojaštvom vred so prišle močne letalske enote in na stotine letalskih tehnikov.

(Dejstvo, da je bila gornja vest objavljena z dovoljenjem cenzure, vsekakor pomeni, da se bolj in bolj pripravlja nova fronta proti Nemčiji in Italiji.)

Willkie slovesno sprejet v Rusiji

Kujbišev, USSR, 19. Sept. — Wendell Willkie, poseben Rooseveltov odposlanec, je včeraj priletel z letalom iz Teherana v Kujbišev. Na letalski postaji je sprejel zastopstvo sovjetskega zunanjege urada in zraven so bili člani poslaništva Združenih držav, Anglije in Kitajske. Vsi so ga prisrčno pozdravili in Willkie se je zahvalil vsem. Dejal je, da ostane tukaj samo en dan, nakar odpotuje v Moskvo. Med bivanjem tukaj obišče tovarne in vojaške naprave.

VSTAJE IN SABOTAŽE PRE- PLAVILE EVROPO

Od Norveške do Soluna
imajo naciji opraviti
z revoltami

CETNIKI SO MOČNI
NA HRVAŠKEM

Vichy, Francija, 19. sept. — Nemške okupacijske oblasti v Parizu so sinoči naznanile, da je bilo 116 Francozov ustreljenih v represalijah za nedavne "teroristične napade v okupirani coni." Neko število oseb je bilo deportiranih. Eksekutirane osebe so označene v tem nemškem poročilu kot "komunisti in drugi v službi Anglije."

London, 19. sept. — Val revolte in sabotaže pljuska višje in višje po vseh evropskih deželah, ki so pod peto Hitlerjevih gestapovcev. Od Norveške do Balkana imajo Hitlerjevi gestapovci bolj in bolj opraviti z upori in gerilskimi ofenzivami, ki jih duše z desperatnimi eksekucijami talcev.

Najnovejša poročila govore o številnih smrtnih obsodbah in eksekucijah upornikov na Bolgarskem in Grškem, v Čehoslovaškiji in na Poljskem, v Jugoslaviji in na Holandskem, v Luksemburki in na Norveškem.

Močne jugoslovanske gerilske, četniške armade pod vodstvom generala Draže Mihajlovića znova napadajo nemške in italijanske posadke na notranj in celo udarjajo čez mejo na Bolgarsko in v Italijo. Zadnje čase so se pojavili oboroženi četniki tudi v Rumuniji, kjer delajo sive lase lokalnim oblastnikom, lutkam Hitlerjeve nadvlade. Gestapovci po vseh teh deželah so zadnje dni aretirali na tisoče novih talcev.

Zadnje čase prihajajo vesti o močnem gibanju četnikov na Hvaškem. Četniki so se pojavili v svem Zagrebu, prav pred nosom kvinziga Pavelića in njegove Hitlerju prodane gange. Gjuro Keinar, eden voditeljev "ustavev," kakor se nazivajo Paveličevi teroristi, je bil ugrabljen pri belem dnevu sredi Zagreba, vržen v avto in odpeljan ven v hribe, kjer so ga četniki ustrelili brez razmiselnosti. Kaj ta kega pa še ne! Ko se je lutkarska Paveličeva "vlada" opomogla od presenečenja, je brzi razpisala 100.000 kun nagrade za ujetje ugrabljenega.

V Trebinju v Dalmaciji so četniki ubili 16 Italijanov in 11 "ustavev" v nemkem spopadu. Blizu Mostarja v Hercegovini so četniki vrgli višek iz tira in v Vinodolu so ubili več Italijanov.

Prava bitka, kakor v redni vojni, je v teku pri Sušaku poleg Reke, kamor že dva meseca ni prišel noben vlak zaradi razbite železnice. Hrvški četniki so bolj in bolj aktivni v Istri, Liki in naokrog Zagreba; povsod lovijo in pobijajo Paveličeve falote, ki se nazivajo žandarji, kakor zajce.

Vse kaže, da je Jugoslavija središče četniške revolte, odkoder pljuskuje upori v Grčiji, Albaniji, Bolgarsko in Rumuniji. Najnovejša italijanska ekspedicija v Albaniji ni nič opravila. Na rumunsko-jugoslovanski meji so bili zadnje dni krvavi spopadi z večjim številom ubitih in ranjenih vojakov. V okolišju Bukarešte so se pojavili misteriozni požari v tovarnah in v Atenah so nemški rablji ustrelili 14 Grkov.

zdravili in Willkie se je zahvalil vsem. Dejal je, da ostane tukaj samo en dan, nakar odpotuje v Moskvo. Med bivanjem tukaj obišče tovarne in vojaške naprave.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Kopirani dopisi in neosebni članki se ne vračajo. Rokopisni literarni vsebini (izloca, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštne.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Nekaj o čuvajskem delu

Cleveland, O.—V 179. številki Prosvete smo čitali dopis našega starega kulturnega delavca in delavskega bojovníka Tona Jurca iz Detroita, ki poroča, da je bil nekako prisiljen sprejeti službo, za kakršno je sposoben, in sicer za tovarniškega vojnega čuvaja (Plant defense protection guard). Omenja, da je bil zaprežen po šerifu njih okraja (Wayne) in vojnega orožnega departamenta, da je pod oblastjo zvezne vlade in izrednega pomožnega šerifa. Dalje piše, da mu je po zakonu prepovedano vsako politično delovanje in tudi spadanje k političnim organizacijam in da je za ta prestopki podvržen vojnemu sodišču. Omenja tudi, da dela 12 ur dnevno in 72 ur na teden (strah božji!) in da radi tega ne more skoraj nikamor na nobeno zabavo ali sejo.

Torej tako, brat Jurca! Kot razvidim, sva oba skoraj v enaki "cesarski" službi Strica Sama. Razlika je le v tem, da ti moraš delati 12 ur na dan, 72 ur na teden, jaz in moji kolegi v tej okoliščini delamo po osem ur na dan, 48 ur na teden in spadam v unijo ADF. To je eno, drugo pa je, da nam do danes ni prepovedano še nobeno pošteno sodelovanje z zmernimi delavskimi političnimi in kulturnimi organizacijami. Ako nam bo to prepovedano—ker zadnjič smo bili ponovno zapreženi—se bomo seveda držali predpisov in zvesto opravljali svojo službo kot do zdaj.

Ampak vam povem, da bi taka prepoved težko vplivala name, kajti ako je človek aktiven in se udeležuje iskreno na delavskem kulturnem in političnem polju vseh zadnjih 28 ali 30 let, mu je gotovo težko vse to opustiti. Ako bi ne smel še obiskati naših priredb, ne zahajati na seje in posebno še, ako bi moral prenehati z dopisovanjem v naše napredne liste, posebno v Prosveto, bi bilo to skoraj smrt zame. Seveda bi to mojim narobe "prijateljem" prav prišlo, kajti to bi mi privoščili.

No, Tone, saj imaš tudi ti in drugi v Detroitu nekaj takih demagogov, ki so vam pripravljene metati polena pod noge, pomagajo pa zelo malo ali nič. Ali ni res tako, Tone? Stokrat bolje bi bilo, da bi ne bilo med nami takega kulturnega in političnega sabotaža. Drugače pa sta najbližji službi enaki, Tone. Bodi ponosen, da si še sposoben za tako službo in da moreš na kakšen način pomagati naši državi do zmage. Naši sinovi se bojujejo in se bodo bojevali na različnih bojiščih širom sveta, mi jim pa moramo pomagati doma, da stremo strupeno glavo krvočelnim diktatorjem in da se upostavi vsaj taka svoboda kot je v tej državi in če mogoče tudi boljša, to je brez zagrnjenega in požrešnega kapitalizma.

Želel bi, da bi se oglašili tudi drugi rojaki in člani SNPJ, ki imate take "vojaške" ali pomožne policijske službe. Lahko ste veseli, kot že postarani državljani, da ste jih zmožni oprav-

ljati. Drugo je, da ste na tako poštenem stališču, da ste mogli dobiti take službe, kajti tega posla ne more dobiti vsaka šleva ali nepoštenjakovič. Torej le pišite v Prosveto in se prav nič ne bojte, dokler vam direktno ne prepovedo tega. Treba je le pošteno in lojalno pisati. Tudi "večni popotnik" bo natančno opisal svojo strogo čuvajsko službo, ker sem bil obdolen od "bojevnik", da nimam nič drugega kot Lauschetovo politično delo. No, ampak tudi to bi ne bilo za tja vreči, kajti tukaj šteje pošteno delo in poštna plača in pa pomoč državi.

Brat Jurca tudi pravi, da gre kulturno in drugo naše delo v Detroitu navzdol. To se razume, tega so krive vojne razmere in prevelika zaposlenost. Tudi ako bi hoteli, se mnogi ne morejo udeleževati. Drugo je, da je odšlo že mnogo aktivnih fantov v armado. To se že precej pozna tudi v naši metropoli, ampak pri nas se še vedno prav trdno držimo. To je bilo razvidno tudi na tridnevni slavnosti SNPJ. To vam je bil obiren in zanimiv program. (Škoda, Tone in mnogi drugi, da se niste mogli udeležiti, da bi spoznali, kaj zmore naša tukaj rojena mladina.)

Torej na splošno se še precej dobro držimo, ampak če se bo vojna še dolgo vlekla, se razume, da bomo tudi tukaj padli z našimi aktivnostmi. In neke sem čital, da smo do sedaj v Ameriki komaj le do členkov v vojni, toda moramo pričakovati, da bomo v kratkem zlezli do kolena v vojno. In tako tudi izgleda. Toda kaj hočemo, kar bo, bo. Vsi pa moramo po svojih močeh in sposobnostih pomagati poštenu zavezniški stvari in demokraciji do zmage. Kljub temu vidimo tudi na zavezniški strani, da ni vse pravilno, posebno napram Rusiji in in kar se tiče druge fronte itd. Ampak vse to nas ne bo vrglo iz tira. Upamo, da se bo tudi v tem pogledu izboljšalo.

Anton Jankovich, 147.

Vaskaga nekaj

West Middlesex, Pa.—V zadnjem dopisu se mi je vrnila mala pomota. Glasiti bi se namreč moralo, da je bila na zadnjem pikniku društva Keystone 755 SNPJ tudi družina iz Nonneauta, O.—oče, mati in sin—ne pa družina Kalafatič. Pozabil sem njih ime, toda s to družino sem srečal 6. septembra v Slovenskem domu v Clevelandu. Žalostno so mi povedali, da je njih sin že odšel k vojakom.

Zadnjič sem tudi zapisal o našem delu v tovarni, kjer izdelujemo tanke za armado, da velike kompanije nečje zvišati plače, med tem ko so manjše družbe to storile. Ko sem omenjeni dopis oddal, sem slišal po radiu novico, da so se velike jeklarske družbe uklonile, zvišale plačo za pet in pol centa na uro, priznale jeklarsko unijo CIO in tudi pristale, da se bo unijska članarina pobirala v tovarnah od naše plače, kakor tudi to, da bomo dobili "back pay" ali zvišanje plače od 15. februarja. Zame bo znašalo

to retroaktivno zvišanje preko \$50, drugi pa bodo dobili še več.

Vse to je storila unija, pa jo nekateri tako malo upoštevajo. Ali zvišanje in zadržanje plače bodo pa prokleto radi vzeli, dasi do sedaj niso prispevali še niti dolarja za unijo, med tem ko smo mi žrtvovali že več dolarjev.

Prosvetin dopisnik brat Fink je meni nepoznan, toda zadnjič je tudi mene omenil, namreč, da se bojim medvedov in če ne bo drugače, da bo on zame enega podri. Gotovo mora biti dober strelec, ali pa dober lofer, ker je pisal, da kosmatinca kar na čisti preskoči z vozilom. No, brat Fink, če je tako, pa priverzi enega zame in me povabi nanj.

Torej Tone Klemenčič je bil zopet v Kanadi. Pravi, da ima tam brate in sestro. Je že dobro, Tone, če nimaš tam še kaj drugega. Ribolov je res športno delo in zabavno, posebno če ujam mešsko dekleto na dveh nogah. Ampak če prihodnjič ne vzameš svoje boljše polovice s seboj, bi ji jaz priporočal, naj te ne pusti več v Kanado, marveč ti ukaže, da raje lovi ribe, žabe in rake kar doma.

V svojem zadnjem dopisu Tone nekaj omenja, da bo prišel k nam s svojo lovsko kompanijo. Ne omenja pa nič, da pridejo morda zato, da jih naučijo streljati. Če pridejo na zajčji lov, sem jim pripravljen priverzati nekaj zajcev, kajti teh sem precej zredil na svoji farmi, toda ne maram, da bi jih samo plašili. Veš, Tone, tistega objubljenega mi fazančka pa le prinesi, in ne samo fazana, marveč tudi fazančko, da mu ne bo dolg čas. V zameno pa jih boste tukaj nekaj polovili, ker jih je precej.

Ker bom enkrat prihodnjič mesec praznoval 60-letnico, bom kasneje povabil vse moje prijatelje. Prihodnjič pa bom nekaj napisal o slavnosti SNPJ v Clevelandu. Anton Valentinič.

Nova postojanka JPO-SS in unija

North Braddock, Pa.—Ker so bolj redki dopisi iz te okolice, bom pa jaz nekaj poročal v naši Prosveti. Dolgo časa smo se pripravljali, da bi ustanovili postojanko JPO-SS in sedaj se je to uresničilo.

V nedeljo, 13. septembra, se je zbralo 16 zastopnikov raznih društev te okolice. Na tej seji smo izvolili odbor in tudi nabrali nekaj denarja za naše siromake v starem kraju. Upati je, da bo ta odbor delal stoodstotno in da bo ta postojanka v resnici pokazala, da smo za pomoč rečem v starem kraju. Upati je tudi, da bodo šli vsi Slovenci v tej okolici na roko temu odboru in pomagali vsak po svoji moči.

Z delom gre tukaj dobro naprej. Menda ni tovarne v tej okolici, ki ne bi obratovala s polno paro, to je po pet, šest in sedem dni na teden. Tukaj je velika elektrarska tovarna Westinghouse Electric & Manufacturing Co. V tej tovarni smo leta 1935 ustanovili unijo United Electrical, Radio and Machine Workers of America (UERM-WA), katere se je kompanija dosti otepal in dosti nezavednih delavcev je z njo držalo. Do leta 1940 je unija bolj počasi napredovala. Kar je novih delavcev pristopilo leta 1936 in 1937, so bili leta 1938 večinoma vsi odslavljeni. Leta 1939 se je z delom zopet bolj pričelo in tako

Lepotica Darleen Griffin s ku-po, katero je dobila na konvenciji kiropraktorjev v Los Angelesu kot najlepša izmed 700 konvencionalistkin.

je začela rasti tudi naša lokalna unija.

V teh štirih letih je naša unija dosti dobrega storila za delavce. Bosis niso več tako ošabni in tudi nas več tako ne pričejajo kot so nas prej predno smo se organizirali. Med tem časom smo dobili dvakrat zvišanje plač. To je pomagalo, da se je naša unija povečala, kajti delavci so spregledali, da brez te unije bi tudi ne bilo povišanja plač. Sedaj smo zopet dobili povišanje za pet centov in pol na uro. To pogajanje se je vlečlo skozi štiri mesece, nazadnje se je pa kompanija le morala podati, ko je videla proteste od stoodstotne unije, ki sedaj šteje 23,000 delavcev in delavk. Mislim, da je to največja lokalna unija v Ameriki, to je kar se tiče tovarn.

Vidite, kaj vse se lahko napravi, ako je delavec organiziran. Ali bi mi vse to dobili, ako bi nas ne zastopala unija? Nikdar ne, kajti kapitalisti se upirajo proti vsakemu povišku plač in drugim približkom v tovarni. Torej delavci, držimo svoje unije!

Louis Karish, 35.

Glas iz "pralnice kosti"

Thermopola, Wyo.—Ker rad čitam dopise in Prosveto, zato se tudi meni spodobi, da enkrat na leto tudi jaz napišem dopis, da povem, kako si rahljam svoje stare kosti v vroči vodi, kot včasih pravi naš dopisnik iz Diamondville. Seveda moram najprvo opisati cesto, ki je od nas pa do Thermopolis Hot Springsa dolga 285 milj.

Do Farsona in še 20 milj naprej je res državna ali cesarska cesta, prav kakor po Parizu. Naprej se je naj pa Bog usmilil, kajti ni krajevna ne ciganska, ampak vsa razorana. Na njej ne najdeš drugega kot divje kokoši in antilope. Kokoši sem se izogibal kolikor sem se mogel, kljub temu sem jih nekaj povozil. Antilope pa že bolj cenijo svojo kožo in jo ponavadi odstranijo za dober lučaj od ceste, če jih prehitro ne iznenadiš.

Ko sem prišel v Hudson, Wyo., ne vem kako bi bilo, če bi ne bilo dobrega ostrirja, ki mi je pomagal z marjateljimi kapljicami. Če bi ne bilo njega oziroma teh "kapljic", bi najbrže še danes mislil, da imam svetega Vida ples.

Jaz bi ne omenjal te ceste, ker pa je več rojakov v Rock Springu, ki se večkrat peljejo gori v Lander ali v Hudson, zato bi želel, da vzamejo "tolminko bližnjico" in grede okrog Rawlinsa, kakor bom šel tudi jaz nazaj in si prihranil na avtnih obodih, ki jih danes tukaj zelo težko dobiš. Ako nisi pravil angleški diplomat ali ako se ne znaš prav po ameriški lagati, jih sploh ne dobiš.

Tukaj sva sedaj dva: jaz in moj tovariš Anton Subic. Imava dve sobi. V sobi so vse bečljarske dobrote, v drugi si pa svoje kože in kosti pariva. Človeku se zdi, ko se vleže v toplo vodo, da uživa vse rajske dobrote tega sveta in pozabi na vse težave in križe. Samo jaz sem

en križ preveč sabo vzel in ta hoče odpovedati, da mi ne bo več obeh koncev skupaj držal. Se že kar bojim, da mi bo kmalu premalo objubil za moj zadnji konec, katerega tako daleč sabo nosim, da mogoče kdo misli, da ga sploh ne potrebujem. Ker pa bolj verujem v toplo meralno vodo kot v svetega Miklavža, zato sem pa tudi skoraj gotov, da se bom še tistega iznebil v par dneh.

Kot dva neizkušena stara bečljarska sva jo tudi midva semka primahala brez sladkorja ali kane in bi bila skoro primorana piti toplo vodo za frustek. Ampak sva imela srečo, da sva na tla v sosednji sobi ali "pamentu" na dve Slovenki iz Bečljarskega, Montana—na mrs. Thomas in mrs. Mawrich. Ker sva imeli v bečljarski stroki več kušenj kot midva, zato sta tu prinesli s sabo sladkorja za svoje potrebe. Ako se ne motim, si ga tako rekoč od ust pritrtega da sva bila tudi midva vsaj jutro deležna par šalc kosov. Povem naj tudi, da sva nazaj nje že kar na obed k njima dila.

Zato tudi ni čudno, da sta že kar prihodnji nedeljo pošli nazaj domov in nama pustili ves preostali sladkor. Ma se je težko zdelo, ko sta tako kmalu nazaj. Pa je moj tovariš: "Nič ne maraj, bo začelo hama po žledih in glasno kruliti, bova pa vrata prla, da naju mimoidoči ne bosta slišali." Ako katera čita ta pis, naj ve, da sva jima zelo hvala za usluge in postrežbo, sta jo nama izkazala.

Tukaj je malo Slovencev; likor jaz vem, so samo tri žene—Frank Golob, Joe Flis Ciril Oblak. Zadnji je morda pred 30 leti učil preštevati kafe na harmoniki, sedaj jih nobeden več nima; mislim, da on že pozabil, jaz se jih pa sp nisem nikdar naučil. On je večinoma uposlen v knapovskih ki.

In še eden Slovenec je tu, toda njegovo drugo ime sem zabil. Njega je sploh težko pristiževati, ker včasih je obeh včasih pa tudi ne. V starem kraju je bil mežnar, ali pa so kar tako rekli "Mežnar". In dandanes se drži svojega peca: briše in polni glaže in kaj ker je za kelnarja v gostilni, kaj se piše Jack Brant, naj pa je poznan pod imenom "Dutch", dasi on govori ne približno tako kakor jaz mislo. Ampak njemu so znane tukajšnje razmere, kajti tukaj nahaja že okrog 20 let. Zato Slovenci, če pridete v to toplo obiščite ga, kajti on vam lahko da vse informacije. Vprašajte prvi gostilni za "Dutch" in bodo povedali, kje je.

Semkaj sva prišla ravno ob su, ko so imeli—"rodeo", kar nekakšne konjske dirke, kar prirejajo enkrat na leto po večjih mestih po zapadu. To je bilo okrog eno četrtino milijancev. Vsi "cowboyji" ali kmeti pastirji so imeli na sebi rumeni rumene židane srajce, da se mi je na prvi pogled zdelo kot kakšen simbol ruske in glišeke armade. Približno na njih deset minut so odprli zatolnico pri veliki štali in ven je letel cowboy na divjem konju med nogami. Večina cowboyjev je obsedela na njih, nekaj tudi ne; v treh urah so kar odpeljali v bolnišnico predno se zopet zavedli, da so na zemlji.

Meni je nehote prišlo na sel, da smo srečni, ker živimo svobodni deželi in da nismo primorani divjih konj med nogami. Ako bi na pri-

(Dalje na 2. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(iz Prosvete, 21. septembra 1942)

Domače vesti. V Kansasu slovenski rudarji še najbolj aktivni v splošnem delavskem banju.

Delavske vesti. Stavka nekaterih delavcev v Chicagu zaključila z zmago.

Inozemstvo. Anglija se zila Turkom z vojno, če sta na nevtralnem ozemlje.

Sovjetska Rusija. Sovjeti čeli pošiljati čete v bližino Azije.

Britski bombnik bombardira neko ostično ladjo na Sredozemskem morju, ki vozi vojni material Rommelovi armadi v Afriki.

Junaki z domače fronte

V vojnem času ni nič novega, če čitamo poročila o vojaških junakih, ki so se odlikovali tam in tam s takšnim in takšnim činom na bojnem polju. Vsaka vojna je polna vojaških junakov—navadno tudi legendarnih ali izmišljenih—ki so bili odlikovani za hrabrostne čine in katere je potem ljudska povestnica povečala in jih celo dvignila med polbogove.

Današnja vojna tudi ni brez vojaških junakov, ki prejemajo častna odlikovanja; predno bo ta vojna končana, bo še mnogo več teh herojev. Vedno je bilo tako. Nekateri ljudje so tako drzni, da nalašč iščejo slave—in večina jih pri tem izgubi življenje; so pa tudi takšni, ki pridejo do junaštva po naključju, katerim sploh ni do kakšne slave, kljub temu se pripeti, da izvedejo dejanje, ki ga niso nikdar pričakovali in na katerega niso bili pripravljani. Pride moment, ko se moraš hitro odločiti za nekaj—in če se pravilno odločiš, lahko doživiš nekaj, kar ostane zapisano za dolgo časa.

Na junake v vojnem času, ki so še v civilni suknji, navadno ne mislimo. In vendar so. Največ teh junakov je med industrijskimi delavci, ki masno kujejo največjo bojno masino, kakršne še ni videla zgodovina človeštva. Ampak junaštva teh delavcev nihče ne vidi in ne rekordira—ker ga nihče ne išče med njimi. Delavsko herojstvo—kadar delavci masno darujejo svoje življenje med eksplozijo streliva ali kadar se posamezniki žrtvujejo pri rebevanju svojih tovarštev, ki zaldejo v smrtno nevarnost na kakršen koli način—ni tako romantično oziroma sentimentalno, ker se ni izvršilo v uniformi in z orožjem v roki.

Kljub temu je junaštvo. Samo en primer. Iz Montesana, Tenn., prihaja poročilo o desetih delavcih, ki so v smrtni nevarnosti popravili električni plavž.

V tovarni Monteseano Chemical Company se nahaja ogromen električni plavž za topljenje fosfora in drugih kemikalij. Ta plavž je pred kratkim po domače rečeno "preurel", to je dobil je luknjo, skozi katero je uhajala po malem vrelo tekočina v spodnjo napravo za ohlajevanje. Zadeva je bila zelo resna in že se je med delavci širila govorica, da bodo morali iti na prisiljene počitnice, kajti nihče ni še zakrpal plavža drugače, kakor da so ga prej ugasnili in ohladili; to pa vzame dneve in dneve časa.

Tedaj je nekdo prišel na drzno misel. Kaj če bi nekaj delavcev riskiralo svoja življenja s tem, da bi zlezli v ohlajevalno "bakso" pod plavžem in zadelali luknjo od zunaj, medtem ko bi v plavžu gorelo kot po navadi in bi se delo v tovarni nadaljevalo brez vsake izgube časa?

Drzna misel je rodila drzen sklep. Odgovorni delovodja je vprašal za prostovoljce. Potreboval je deset delavcev—deset junakov, ki se bodo zavedali, da jih lahko ugrabi smrt vsak hip, a bodo vseeno poskusili, da zagotovijo nepretrgano nadaljevanje obrata v tovarni. Ali je dobil prostovoljce? Dobil jih je več kot jih je potreboval! Iz priglasenega števila mehanikov je izbral šest belecev in štiri črnce, ki so šli takoj na delo.

Tukaj sledi poročilo: "Deseterica je delala v strašni vročini pod plavžem. Iz luknje je curljala beložareča lava, metajoča iskre, ki so takoj prežigale kožo in meso. Delali so precizno. Le majhen neroden sunek bi bil lahko odprl večje žrelo, skozi katero bi bruhalo beložareča lava in scvrila človeka v hipu v suho žilindro. Čim je prvi omagal od vročine, je priskočil drugi in nadaljeval; tako so se zamenjavali toliko časa, da je bila luknja temeljito zamašena in plavž ni več puščal raztopljenih tvarin. Delo je bilo izvršeno v stoodstotni perfektnosti in produkcija ni zastala niti za eno uro."

Gornje suho poročilo pove dovolj. Deset junakov je zastavilo svoja življenja zato, da ni bilo treba iti vsem delavcem v tovarni na neprostovoljne počitnice.

Čin teh delavskih junakov se prav nič ne razlikuje od činov, ki jih izvršujejo hrabri pomorščaki na otokih nekje na Pacifiku, ki so jih izvršili na Bataanu in Solomonih ali hrabri "komandoti" na peščenih bregovih Francije. Prvi kakor drugi so riskirali svoja življenja in dosegli svoj namen.

Razlika je le v tradiciji. O deseterici junakov v Montesanu je bila le kratka vest v lokalnem časopisu—in to je bilo vse. O vojaških in pomorščakih na fronti, ki se imenitno postavijo, poroča vse ameriško časopisje in na prah se jim kmalu pojavi srebrna ali zlata kolajna.

Prepričani pa smo, da junaki iz tovarne, kjer koli so in kar koli izvrše junaškega, ne potrebujejo in ne iščejo velikega bobna in ne svetlih kolajn. Na svetu je že mnogo pametnih ljudi, ki ne dajo nič na odlikovanja in slavetpetje. To pomeni, da ljudje v splošnem niso več otroci po svoji mentaliteti, ne vai, dasi, žal, jih je še mnogo.

Zavest da človek stoji nekaj dobrega za druge, za splošnost, kakor zase, je največje zadoščanje za dozorelega človeka.

Ne pozabimo, da vojaška vojna mine prej ali slej in potem pride odmor mogoče za dolgo časa, ampak industrijska vojna ne mine nikdar. Ta vojna traja stalno in njene delavske žrtve—po krivdi onih, ki se navadno ne zmenijo za dobre varnostne naprave in za zdrave delovne pogoje—padajo sleherni dan in sleherni noč v letu po vsem industrijskem svetu.

In baš zato, ker je teh žrtev ogromno število in ker se redno ponavljajo, niso nikdar bile—in tudi v bodoče ne bodo—noben predmet romantičnosti in sentimentalnosti.

Delavski junaki nimajo ne slave in ne imena.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Boji v Jugoslaviji
 Moskva, 31. avgusta (ICN).—Radio postaja "Svobodna Jugoslavija" je oddala sledeče uradno poročilo vrhovnega poveljstva gerilske in prostovoljske vojske z dne 30. avgusta:
 Po zavzetju Mrkonjiča v Bosanski Krajinu so nekateri gerilski napadalni bataljoni nadaljevali svoje napredovanje v smeri proti Jajcu. Tudi pri Kuprežu, kjer je sovražna posadka zelo močna, se vrše neprestani boji, ki trajajo že mesec dni. V tej dobi je utrpel sovražnik občutne izgube, ki znašajo najmanj 1.500 mrtvih in ranjenih.
 Dne 23. avgusta so gerilci uplenili blizu Kupreža dvomotorno bojno letalo tipa Savoje. Posadka 4 častnikov, ki se je s padalom spustila na tla, je bila ubita.
 Peta skupina slovenskih gerilskih oddelkov je zasedla še nekaj utrjenih laških postojank v Beli Krajini.
 V zadnjih bojih so se posebno odlikovali tudi oddelki planinskega gerilskega bataljona.

gole hvalečnosti je Pavelič potem ponudil hrvaško krono italijanski vladajoči rodbini.
 Na žalost, piše "Weltwoche", pa se Italija ni hotela zadovoljiti s krono, temveč je želela uredniti svoje stare politične načrte, ter je zasedla večji del Dalmacije in Slovenije z Ljubljano.
 Odeop Dalmacije smatra Hrvaška za krivično, ter bi jo hotela dobiti nazaj. Od tod je treba izvajati velik del Paveličevih težko v notranji politiki.
 Italijanske čete so zasedle dve tretjini Hrvaške s četami, ki štejejo približno četrtilijona vojakov. Vzdrževanje tako številnih zasedbenih čet pa je v sedanjem težkem gospodarskem položaju zelo mučno breme za ljudstvo, ki se mu stalno upira.
 Hrvaški kmetje niso komunisti, temveč revni kmetje demokratske tradicije. Na Hrvaškem komunizem ni imel nikdar ugodnega terena. Ti kmetje se niso hoteli pridružiti ustaški strahovladni in so se protivili nasilni priključitvi v Paveličevo vojsko, ter so se zato odločili za nevarno, toda svobodno življenje upornikov v planinah.
 Življenje dr. Mačka je v nevarnosti. Konfiniran je bil v Kupincu, kjer je živel popolnoma osamljen. Tudi zdaj je še pod nadzorom.
 Švicarski list pripoveduje potem o številnih Hrvatih, ki žive v Združenih državah, kjer so dobro organizirani. Ti bodo mogli na mirovni konferenci uspešno govoriti v korist Hrvaške, katere usoda je nerazločljiva zvešana z usodo Dalmacije. To je ono, za kar se bore hrvaški gerilci, zaključuje "Weltwoche".

Jugoslovanski gerilci se upirajo laški strahovladni
 Moskva, 28. avgusta (ICN).—Radio postaja "Svobodna Jugoslavija" je oddala sledeče uradno poročilo vrhovnega poveljstva gerilske in prostovoljske vojske z dne 28. avgusta o raznih operacijah gerilskih čet:
 Pred par dnevi so začeli močni oddelki laške armade ofenzivno v odseku Imatski-Duvno in pri Livnu. Po sreditih bojih v planinski Imotskega in Duvna so gerilci porazili sovražnika in ga vržili nazaj v smeri proti Mostaru. Najhujši boji so bili med 21. in 22. avgustom, v okraju Imatski-Duvno-Imotski, kjer so laški fašisti doživeli hud poraz. Kljub temu, da so izvedli svoje napade s tanki, topništvo in avijacijo.
 V dveh dneh je izgubil sovražnik nad 500 vojakov in častnikov, mrtvih in ranjenih. V večini od 22. na 23. avgust je gerilski bataljon izvršil protinapad in pognal Italijane v divji beg. Sovražniki so zbežali tako hitro, da so zapustili za seboj orožje in municijo. V teh spopadih so se gerilci neke srbske nadalnje brigade in različni oddelki dalmatinskih bojnikov posebno odlikovali.
 Laški zločinci nadaljujejo svoje krvavo strahovladno. Pred nekaj dnevi so požgali črnosrajčni in fašistični vojaški oddelki v kraju Čabar 600 hiš in pobili približno 500 mož, žen in otrok. Vasi Podum, blizu Sušaka, so Italijani zažgali 300 hiš in odvedli vse prebivalstvo.

Posiv vojakom južne Srbije, da se združijo okrog Draže Mihajloviča
 London, 1. sept.—V teku londonske radiooddaje v srbohrvaščini je pripovedoval govornik o razmerah v južni Srbiji in pozval prebivalce, da se priključijo generalu Draži Mihajloviču. Izjavil je tudi naslednje:
 "Poznamo vaše trpljenje. Draža poroča, da so Bolgari težko obdavičili vse vaše premoženje. Otvzemajo vam žito in volno in plenijo vaša posestva.
 Ponosni smo na vas, ker vem, da niste hoteli vstopiti v bolgarsko vojsko. Ponosni smo na vas, ker ste se od leta 1914 do leta 1918 bojevali v vrstah vardarske divizije za obrambo vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ponosni smo na vas, ker ste se borili s svojimi brati iz severne Srbije proti Nemcem in njihovim 60-tonskim tankom. Globoka je naša vera, da boste kmalu osvobodeni v naši državi Jugoslaviji. V oni novi Jugoslaviji, ki bo zgrajena na krvi in kosteh milijonov Srbov, boste svobodni ob enem z brati Hrvati in Slovenci. Vi iz južne Srbije boste ostali tudi nadalje naši verni bratje. Mi, vaši sinovi v tujezemstvu,

Nacisti postrelili 45 Jugoslovancev
 London, 1. sept. (UP).—V Londonu so pripeljele privatne vesti, po katerih so nemške zasedbene oblasti ustrelile še 45 oseb zaradi izgredov v Jugoslaviji, naperjenih proti osišču.
 Od teh je bilo 35 oseb ustreljenih v Belgradu, 7 v Nišu, 5 pa v Zagrebu.

Nacisti postrelili 45 Jugoslovancev
 London, 1. sept. (UP).—V Londonu so pripeljele privatne vesti, po katerih so nemške zasedbene oblasti ustrelile še 45 oseb zaradi izgredov v Jugoslaviji, naperjenih proti osišču.
 Od teh je bilo 35 oseb ustreljenih v Belgradu, 7 v Nišu, 5 pa v Zagrebu.

Hitler je maršalu Listu odvzel poveljstvo Balkana
 London, 1. sept. (UP).—V italijanski radiooddaji, katero naj bi danes "Star", je bilo objavljeno, da je Hitler odstavil maršala Wilhelma Lista od vrhovnega poveljstva nemških čet na Balkanu ter imenoval na njegovo mesto generala Aleksandra Goehra, ki se zdaj nahaja v Zagrebu. Govore, da so pogubila maršala lista svarila, s katerimi je opozarjal na nevarnost druge znanke vojne v Rusiji.
 V...
 Švicarski list "Weltwoche" o položaju na Hrvaškem
 Znan tednik "Weltwoche" objavlja članek o boju upornikov na Hrvaškem. V članku najprej pravi, da so Italijani imenovali generala Paveliča za poglavarja hrvaške vojske.
 Spominja na to, da je bil Pavelič odločen v zori proti kralju Aleksandru in Barthouju. Iz

vas pozivamo, da se zberete okrog aktivnih in rezervnih častnikov, ki se pri Draži Mihajloviču. Razbojnik Altiparmaković je zbral nekakšno delegacijo za Macedonijo. On sodeluje z zloglasnim Vančem Mihajlom, ki je zakrivil uničenje številnih srbskih vasi. Niti za trenotek ne smete dvomiti o zmagi zavezničev. Zberite se v jugoslovanski vojski Draže Mihajloviča, ki vas bo povedel s častjo in slavo k osvoboditvi in vstajenju našega naroda.

Napad na železnico Belgrad-Zagreb

London, 21. avgusta (AP).—Tukajšnji jugoslovanski krogi poročajo, da je nov naval sabotaže preplaval Jugoslavijo in dosegel svoj vrhunec v soboto, ko je bil vržen iz tira ekspresni vlak Zagreb-Belgrad; 21 oseb je bilo mrtvih, 22 pa ranjenih.
 Von Bothmer, nemški poveljnik v Nišu, je razpisal nagrado za izsleditev oseb, ki so nedavno prekinile železniško progo Belgrad-Solun na treh mestih. Isti krogi poročajo tudi, da so bile vasi v bližini onega kraja, kjer je bila progata pretrgana, strogo kaznovane, ter da sta bila dva bolgarska polka poslana tja, da obračunajo s četniško nevarnostjo.
 Tudi radio Vichy poroča, da je bil brzovlak Zagreb-Belgrad vržen iz tira, in sicer približno 40 milj jugovzhodno od Zagreba.

Jugoslovanski krogi na bližnjem vzhodu pripovedujejo o blokiranju železniškega prometa med Zagrebom in laško mejo.

Promet je bil pretrgan skozi dva tedna.
 Reuter poroča iz Zuricha, da je Berlin brzojavil vest o streljanju skupine 10 mož v Staro Pazovi. Vzrok tega pokolja ni bil razglašen.
 Zopet druge vesti poročajo o vstaji komunističnih elementov v vzhodnem delu Slavonije in prvi polovici avgusta. Uporniki so napadli nemške vojske, zažigali zaloge hrane in uničevali poljedelске stroje.
 Jugoslovanski krogi v Jeruzalemu poročajo o hudih bojih med gerilci in oddelki osiščev v bližini slovenskih mest Gorenjske in Rogaske Slatine. V nekaterih vaseh v okolici Zagreba so domoljubi pobili vstaške posadke.
 Osiščne oblasti so dale požgati veliko število krajev in vasi v okolici Ljubljane.

Jugoslovanske radiooddaje

Opozarjamo znova na jugoslovanske radiooddaje Columbia Broadcasting Systema v New Yorku dvakrat dnevno za Jugoslavijo ob naslednjih urah:
 12:30 PM na valu 19.6 ali 15.270 kilohertzov.
 Na valu 25.3 ali 11.830 kilohertzov.
 3:30 PM na valu 19.6 ali 15.270 kilohertzov.
 Na valu 31.3 ali 9.500 kilohertzov.
 Govornik je ameriški Jugoslovanc Vaso Trivanović. Dvakrat tedensko v terek in četrtek ob 3:30 PM se oddaja vrši v slovenščini. Cenjene slušateljke prosimo, da javijo svoje vtise in želje g. Trivanoviću, c/o Columbia Broadcasting System.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

mene posadili na enega, bi gotovo še danes plaval kje pod oblaki. Potem so vlekli vrv belopolter in rdečekotki, in vsakem koncu po deset mož. In kmalu se je vrv vlekla za bakrenimi. Jaz sem že skoraj vzklilnil: "Zivel, domačini!" pa sem se prehitro spomnil, da se mi še ne mudi, da bi šel prekmalu na telefonski drog, kajti ni bilo nobenega aplavza ali pokanja z rokami.
 Želim, da bi se John Pintar iz Rock Springsa, Wyo., kaj večkrat oglašil v Prosveti, ker njegovi dopisi so zanimivi. (Kaj pa, če bi se vi večkrat oglašili s svojim humorjem?—Ured.)
 V spomin mi pride tudi življenje iz mojih mladih let, ko sem hodil v šolo na Rečici. Tam smo imeli precej priletnega in močnega kaplana, čijega močno roko sem skoraj vsakokrat občutil, ko nas je prišel učiti. Moj zadnji konec je neusmiljeno padel po njegovi palici in takrat sem tudi po otroško sklenil, da se maščujem nad njim. Ker sem pa moral še v trinajstem letu zapustiti moje očetnjavo in iti v Objubljeno deželo, zato se tudi moje maščevanje ni izpolnilo. Upam pa, da ga je njegov vzvišeni predstojnik že pred mnogimi leti poklical k sebi nad oblake, kjer ga mora zdaj gledati "iz obličja v obličje", ako se ga še ni naveličal. Želim mu, da ga za pokoro gleda še do sodnega dne. S tem bom tudi jaz imel svoje zadoščenje.
 Vsak dopisnik po navadi omeni tudi glede vremena. Jaz mislim, da imamo tukaj lepega. Moj tovariš pravi, da ima popoldne in zvečer nekakšen "tajfel fiver", jaz si pa mislim, da imava le nekakšen "švicarski fiver". Zjutraj, ko se zbudiva predno pride solnce izza gora, imava pa oba mrzlico toliko časa, dokler kdo ne potegne kovtra ali odeje čez naju. Potem sva pa zopet oba tiho za par ur.
 Danes, ko sva se s tovarišem sprehajala in je malo veter potegnil, so se najini žepi kar nazaj po vetru zaobrnil, namesto da bi dol viseli. On je mislil, da to gotovo pomeni, da morava v par dneh nazaj domov odkolovratiti. Tudi meni se zdi, da bo naju že prihodnji teden veter vzel, ker nimava dovolj teže v žepih.
 V mladosti me je učitelj učil, da moram v pisavi delati vejice, pike, podpičje, dvopičje, vsakopičje ali karkoli že. Ker pa ne vem, kam bi jih naveličal, zatorej prosim urednika, da jih poseje na to moje jaro kačo, da bo vsaj izgledalo kot kakšen dopis.
 Frank Barbič včasih zapiše, da on zato piše, da ljudje čitajo. Jaz se pa bojim, da zato pišem, da bodo ljudje dremali. Zato pa—lahko noč do prihodnjega leta!
 Frank Zegar, 253, La Barge, Wyo.

Pripominjamo, da so te oddaje dobrovoljni prispevek Columbijske vojnemu naporu Amerike in Združenih narodov, in da družba, da te oddaje ne prejema nikake subvencije od katerekoli vlade.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.) 20. avgusta 1920.

Veste, kaj se je zgodilo danes? Spoznala sem se z dvema vašima fantoma: Jugoslovana-Amerikanca, vojaka v Angliji.
 Že odkar sem videla ameriške vojske po londonskih ulicah, sem se igrala z mislijo: Bog ve, če so kateri našli med njimi in kako jih poiskati? Mogoče bomo govorili po slovensko. Kako jih najti?
 Prvi prizor: Šla sem v Public Relation Office ameriške armade v Londonu. "Ki bi govorili slovensko ali srbohrvaško? Za Boga, kako jih najti? Seveda morajo biti tukaj, ali kako jih najti?" Nekomu pride na misel jugoslovanski restavrant v Londonu. Mogoče, ali je ta restavrant tako "ognjišče" Jugoslovancev, da bi našli celo ameriške vojske tam? Od sosednje mize nam pride na pomoč drugi oficir. "Vem, vem, Slovenci, mi jih imenujemo Jugoslovane. Veste, pri nas imamo rudnike, Seattle je pri nas. Pri nas delajo Jugoslovani. Veliko jih je. Veste, kaj? Dajte mi nekaj tipičnih slovenskih imen, pa vam bomo našli vaše fante."

Drugi prizor: Razgrnila sem Prosveto po mizi in začela tipkati "tipična slovenska imena" iz nje. Adamic, Lausche, Rogelj... Sto imen je bilo, če so bila vsa tipična, ne vem.
 Tretji prizor: Nazaj pri ameriških Public Relations Officers. Tam pri vohodu stoji vaš vojak. Ni tako lahko mimo njih. Drugič je bilo težje, kakor prvič. Mogoče so se odločili, da sem sumljiva. Z listino "tipičnih slovenskih imen" v roki sem spet pred znanimi oficirji. Rečem vam, Prosveta se mi ni zdelo še nikoli tako imenitna. Telefoniranje na vse strani v polnem zamahu, lov za Slovenci v ameriški armadi v polnem teku. Stavim, da bi tudi vi mislili več o Prosveti, če bi bili tam z menoj. Samo malo časa je trajalo še. Zmagoslavno naznanilo: "Dva v 'Military Police' tukaj, sredi Londona! Kaj hočete še več?" "Military Police, veste, tam so najbolj bistri fantje, to bo nekaj za vas."

Skoro sem jim rekla, da se temu ne čudim, če najdejo naše fante med najbolj bistrimi. Če bi prej vedela tole o "Military Police", bi jim rekla, kje naj gledajo za njimi. Z druge strani se je oglašal drugi moj znanec: "Vaša imena bom telegrafiral našim komandantom in stavim, da vam najdemo nekaj vaših ljudi. Potem jih gremo pogledat, saj boste imeli čas, ne, ni tako blizu, ali izplačalo se vam bo." Vidite, kaj vas še vse čaka. Povedala vam bom, kako se imajo vaši fantje pri nas.

Nadaljnji prizor: Ameriški vojaški avtomobil s sumljivim: "Caution: left hand driver" napisom.
 Zadnji prizor v marmornati veži razkošnega poslopja neke v Londonu. To lahko uganete, da v onem delu Londona, kjer so poslopja z marmornatimi vežami, visokimi stebri in zrcali, marmornatimi stopnjišči. "Mark Mataya iz Mellona, Wisconsin." "John Somrak iz Calumeta, Michigan." Mark je bolj zgovoren, je pa tudi starejši, 28 let ima in deklico v Ameriki, v domačem kraju. John je le 22 let star in nima deklice niti v Ameriki, niti v Londonu. Šli smo na levo v velikansko dvorano. Stene oblo-

Slika kaže vojaško bolnišnico neke v Avstraliji.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.) 20. avgusta 1920.

žene z marmorjem in zrcali. Strop se boči neke visoko nad nami. Lestenci, veliki stekleni lestenci, više od stropa. Morala je biti plesna dvorana ali kaj podobnega. Zdaj je jedilnica ameriških vojakov v oddelku Military Police. Dolge ozke mize in klopi iz mehkega nepobarvanega lesa so postavili po vsej dvorani. Nič boljše, kakor lesena miza in klopi pod drevosom na vrtu v starem kraju. Za tako mizo smo sedli in se pogovarjali.

Tega mi ne povesta, kako dolgo sta že tukaj. Nisem ju hotela spraviti v zadrego, da bi mislila, da hočem izvedeti kaj od njiju, česar ne smeta povedati. Ali veste, kako je, človek tja v en dan vpraša: "Kako dolgo ste že tukaj in kako vam ugaja?" Ugaja jima tukaj, "ali take dežele, kakor je Amerika, je ni več nikjer na svetu." Nikjer drugje bi ne hotela živeti, samo v Ameriki. Marko je potoval veliko po severnih in južnih državah. Pozna dobro svojo Ameriko in jo ima rado. Rojen je bil v Liki na Hrvaškem. V Ledenicah mu še živi stara mati, ki ga imenuje Mirko. Komaj pet ali šest let star otrok je prišel s starši v Ameriko in postal Mark.

Razume me, če govorim po slovensko. On govori neke vrste "slovanščino", ki jo tudi razumem. Pravi, da je v Ameriki toliko Čehov, Poljakov, Jugoslovancev, da meša vse te jezike. John pa ne razume nič več. Rojen je bil v Ameriki, ve, da je njegov oče prišel od nekdaj iz Jugoslavije. Odkod, natančno ne ve, ali oče večkrat govori o Belgradu. Njegova vera je rimskokatoliška. Čudno, da bi bil srbskega porekla. Kakšne časopise čita oče? "Srbobran"? Ne, misli, da ne. "Hrvatski List"?—"Da, zdi se mi, da in še druge."—"Prosveto"? Da, Prosveto, to ve dobro. Ni torej prišel njegov oče iz Slovenije, iz Ljubljane? "Ljubljana, da, o Ljubljani večkrat govori." Sklenila sem pri sebi, da mora biti John Somrak slovenskih staršev, ali vsaj očeta, ali sin ni mogel potrditi tega. Rekel pa je, da bo pisal očetu, da se je seznanil z nekom, ki piše za Prosveto, ker ve, da bo oče vesel tega.

Mark Mataya je imel bratrance, ki so mu ga ubili v Pearl Harbourju. Ve tudi, kako požigajo vasi tam na onem koncu sveta, kjer še živi njegova stara mati. "Vem, da smo zato tukaj in da moramo ostati, dokler ne bo konec te vojne. Ali včasih mi je hudo. Pustil sem dekle v Ameriki. Ona je Irka." Seveda je hudo, za koga ni hudo v današnjih časih. Vsi živimo od vere, da bo na koncu vse dobro. Tako mora biti. Razlaga nam o tamburici in tamburaških družtvih v Ameriki. "Ko bo konec vojne, boste menda takoj hoteli nazaj v Ameriko?"—"Menda bom šel tja, da si bom ogledal, kako je še kaj, in da si nabesem nekaj denarja. Ali čez nekaj mesecev, vam rečem, bi se pa potem spet rad vrnil v Evropo. Pogledat bi šel, kje je moja stara mati, in če je še živa. Pogledat bi šel, kaj so napravili iz njihovih krajev."

Amerika ni v Londonu in vojaško življenje ni kakor življenje v civilu, ali drugače se imajo dobro tukaj in se nič ne pritožujejo. To vam lahko potrdim, da vam ni treba skrbeti, da bi se izneverili Ameriki. Niti ame-

Izvirno poročilo iz Slovenije

Očividec pripoveduje o razrušenju vasi Ravnik

Bilo je na praznik M. Oznanenja, 25. marca t. l. popoldne v vasi Ravnik, ki leži na robu Bloške planote in ima 25 hišnih števil. Naključje je prineslo, da sta se srečala patrolja gerilcev in patrolja Italijanov—v vsaki po trije možje.

Spopadli so se in obležala sta dva človeka, en gerilec in en italijanski vojak. Ostala dva vojaka sta nato zbežala v bližnjo vojašnico v Velikih Blokah, nakar se je kmalu pojavilo nekaj kamionov oboroženih vojakov. Ljudje videč mrtveca, so takoj vedeli, kaj sledi, mnogi so začeli reševati najpotrebnejše iz hiš, vendar ne vsi. Tako so rešili tako zelo malo, kakor menda še v nobeni dozdaj požgani vasi. Večina moških je ubila, vedoč, da se ni dobro seznaniti z znanimi kamionami in njih dobrotami. Vojaki so nas obkolili, streljali na slehernega, ki je skušal reševati, pobrali še preostale vaščane ob vaškem vodnjaku in takoj začeli strašno delo uničevanja. Da ljudje resnično niso mogli ničesar rešiti, priča to, da je v neki hiši domača hči zbrala nekaj obleke in jo hotela rešiti iz hiše. Dobil jo je vojak in je moral vse stvari nesti nazaj in vreči v ogenj.

Začelo se je divjanje brez primera. Vojakom ni zadostovalo, da so požgali vse kozolce, skednje in ostale shrambe, ampak z bombami so porušili tudi hiše, tako da nam o nekdanji cvetoči vasi priča le še kup razvalin.

Grozoto požara je še povečalo žalostno tuljenje živine, ki je poginjala v hlevih. Poginila je goveja živina in večji del prašičev. Vojaki so pobesneli, drugače si ne moremo razlagati njihovega divjanja nad cerkvijo, (podružnica Bloške župnije sv. Roka), ki so jo porušili. Zgoraj je streha in kor; zvonovi pa so padli iz zvonika in se ubili. Cerkev stoji na samem, bila je krita s pločevino, in je izključeno, da bi bil le slučaj; opravičujejo se namreč, da se je ogenj prijel cerkve sam.

To divjanje je trajalo precej časa. Vojakom je zmanjkalo bomb. Tako je srečno ostala bomba hiša, na katero je bomba padla skozi streho, ne da bi se ušla. V celem sta ostali torej dve hiši in en skedenj. Vse drugo je uničil požar in če greš danes skozi to vas, so njeni edini prebivalci lačni psi čuvaji in mačke, ki so kljub nesreči ostali zvesti svoji domaciji.

Takoj nato je vojaška oblast izdala ukaz, da ne sme niko dati strehe prebivalcem vasi Ravnik, in je za prestopke določila smrtno kazen in upeljevanje imetja. Vse preostale moške so odgnali v kasarne, kjer so jih imeli nekaj dni zaprte brez jedi in jih pretepali. Pobrali so vsakega moškega, ki so ga srečali. Ko so jih pripeljali v vojašnico, so jih postavili ob nanovo skopano jama in jim grozili s smrtjo, vse za prazen nič. Sledilo je še nekaj novih ukrepov.

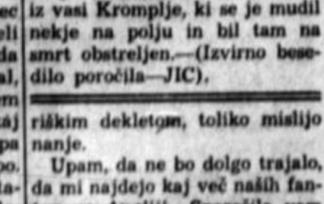
Smrtna kazen za vse poblege, policijska ura od 18. ure do 9. zjutraj; to ravno za Veliki teden. Za vse moške pa policijska ura ves dan. To stanje je trajalo do velike sobote.

Ta tragedija je poleg ostalega zahtevala pet smrtnih žrtev, eden Italijan in 4 Slovenci. Med njimi sta bila dva kmeta, ki sta nič hudega sluteč stopila na cesto. Podrla jih je italijanska krogla. Tretja žrtev je bil kmet iz vasi Kromplje, ki se je mudil neke na polju in bil tam na smrt obstreljen.—(Izvirno besedilo poročila—JIC).

riškimi dekletom, toliko mislijo nanje.
 Upam, da ne bo dolgo trajalo, da mi najdejo kaj več naših fantov po-Angliji. Sporočila vam bom, kako še imajo.

Dolenjka.

Presednikova žena Eleanor Roosevelt in njena daljna srodnica, žena Kermita Roosevelta, se razgovarjata s pomorščaki pred hišo v Oyster Bayu. N. Y. ki je bila izročena organizaciji United Seamen's Service.

Presednikova žena Eleanor Roosevelt in njena daljna srodnica, žena Kermita Roosevelta, se razgovarjata s pomorščaki pred hišo v Oyster Bayu. N. Y. ki je bila izročena organizaciji United Seamen's Service.

MALI LJUDJE

MILAN PUGELJ

NA GRADU

(Se nadaljuje.)

Gospodična Tereza bi rada zaplesala. Podplati so jo nenadoma zasrbeli, nekaj gomazi po njih in neprenehoma šegače. Ali kje so godci? Komaj gospodična Tereza pomisli, pa že opaža izpremembo, ki se godi na stropu. Tam sta naslikana dva majhna debela angelčka z majhnimi zlatimi perutnicami, ki so videti tako nezanesljive, da bi jim človek komaj zaupal svojo življensko varnost. Vsa ima v levi violino in v desni lok in oba rasteta ven iz stropne ravnine, izluščita se iz nje, pa s sfrčita po sobi. Peruti so dobre. Človek bi ne verjel, ali angelčka prav spretno frčita, obračata v zraku kozolce, podražita se malo in počipljeta, ustavita se v kotu nad oknom, zastavita violini pod brado, pričneta uglašati strune, vsak zavijti svoj lok in zaigra.

"Ho, ho, ho!" se smeje gospod Alkohol, s ple-salko vred skoči izza mize, postavi jo na sredo sebe in prične najprej sam plesati okoli nje. Jako kratkočasno ga je gledati. V glavo in noge je enako ozek, proti pasu pa se dobro širi in kroži. Stopala ima majhna in spretna, urno jih izpodmiče in komaj s konci se dotika gladkih tal. Zadač mu visita od črne suknjice dva škri-ca, ki frfotata v zraku in se lovita za gospodom Alkoholom.

Gospodična Tereza že tudi drži za krilo in izpodmiče noge. Zda ji skoči za pas gospod kavalar, sprimeta se naglo, pa zavrtita in zavij-tita, da je veselje. Lepo je, kakor še nikoli. Ni godcev na svetu, ki bi godli lepše in poskoč-neje, kakor godeta angelčka v kotu nad oknom, ni pevcev na zemlji, ki bi peli slaje, kakor po-jeta ptička na zofinem naslonjalu in ni galanta, ki bi držal topleje okoli pasa in gladkeje plesal kakor gospod Alkohol.

Dolgo, dolgo traja ta radost. Ko pa angelčka odgodeta, zletita na tla in se izprehata po sobi z gosli in lokii na rami, sedeta gospod Alkohol in gospodična Tereza na rože, prav tesno drug k drugemu se stisneta in si gledata prijazno in pomenljivo v oči. Prične se vroča ljubezen, ki traja tako dolgo, da zajde solnce.

Ko se najljubita, pove gospod Alkohol tole: "Kdor mene ljubi, ni nikoli nesrečen, nikoli žalosten!"

Gospodična Tereza poklekne in mu priseže večno zvestobo. "Kolikokrat se lahko vidiva?" vpraša poželjivo.

"Vsak dan!" odgovori gospod Alkohol. "Aha-sver ni nič proti meni. Če me kdo zaželi, pa me ima takoj pri sebi. Riziko ni vredno vpo-števanja. Ta hip sem v Ameriki, ta hip v Afri-ki, ta hip na Ruskem, ta hip na Španskem."

Gospodična Tereza kima, trudna je postala, nič več ne more misliti, ne umeti. Gospod ka-valir to vidi, položi njeno glavo v svoje naročje in igra s prsti po laseh, da bi laglje in slaje zaspala. Gospodična Tereza zaspil med igranjem angelčkov, med petjem rajskih ptič-kov, med dehtenjem prečudnih rož v naročju ljubeznivega gospoda Alkoholola.

Zda naenkrat nekdo potrka, gospod Alkohol skoči s tremi dolgimi akolii do okna, škrici lete za njim kakor črne škarje, vse skupaj se pre-kobali preko okna in izgine v urt. Angelčka sfr-čita nazaj v strop, ptička se vrneta v blago in ravnotako rože. Gospodična Tereza sedi na stari, na več krajih natrgani in oguljeni zofi, gleda v vrata in je nekoliko trudna.

Vrata se odpro in po sobi gleda košata in pri-letna grajska dekla Marjeta. "Ali so malo za-

spali?" vpraša in onika. "No, no, prav je tako, prav! Kaj bi se pa ubijali, ko jim ni treba!"

Gospodična nič ne sprgovori, samo gleda, zdeha in miane oči.

"I," stokne Marjeta. "Kaj bodo pa večer-jali?"

"Nič!" odgovori gospodarica. "Spravi se!"

"I," misli Marjeta. "Glej jih, Bog jih v nebe-sa vzemi, kaj pa se jezijo name? Vprašat sem prišla, kaj bodo večerjali, da ne bom zopet po nepotrebnem pripravljala kakor druge dni in dajala Petercu tako jed, ki ni zanj. O, on bi že obgrizaval kurja bedra in se oblizaval, bogme, kako se ne bi? Ali ne bo nič!"

"Kaj si me zbudila?" se jezi gospodarica.

"I," razlaga Marjeta. "Mislija sem, da jim je zgoraj dolgčas, pa da bi prišli malo k nam doli k družini pogledat. Tak ravs in kavi imamo, kakor bi bili v turški vojski! Žanjice so spo-daj, pa je strgal Peterc Koroščevi Mani, pred-pasnik. No, na pravo je naletel! Močna je ka-kor lev, pa je, ne boji nemarna, pograbila vrvi in ga z njo zvezala in povila kakor otroka! Prav mu je grdobesednežu! Take mu gredo iz ust, kakor bi jih sam satan kahal in belil, pa po-šiljal v svet. Meni je rekel: "Mreta, ali veš ti, kaj se to pravi: hm — tadra, hm — tadra!" Odgovorila sem: Uh, gobezdalo grdo! In s ku-halnico sem ga osmolila po kučmi!"

Marjeta govori naprej, kakor je vajena. Pri njej da vedno beseda besedo od jutra do noči.

Gospodarica vstane in gre z njo.

Spodaj leži Peterc zvezan sredi dvorišča, ža-njice in hlapci ga gledajo, pa se smejejo iz vse-ga grla.

Mana ga kliče: "Sem pojdi, Peterc!"

Peterc vpraša: "Kaj pa bo?" Jezen je, gleda kakor čuk in skuša raztegniti in raztrgati vezi.

"Kar hočeš!" odgovarja Mana. "Samo sem pridi!"

Gospodarica pride in ga veži razvezati. Vsi so nekoliko v zadregi, najbolj pa Peterc. Rdeč je, kakor bi se kahal in oči se mu svetijo, kakor bi ogrele. Nihče noče k njemu, vsak odide svo-jo pot, le Marjeta se jezi, poklekne počasi na tla in ga prične razvezavati.

"I," govori. "Danes se ti je pa izplačalo. Ženska te je ustrahovala, mlado dekle! Pa drži drugič jezik za zobmi, kaj ga pa vedno iztežaš okoli sebe! Pa mir daj drugič, ko si tak, kakor pasja pojedina! Same kosti so te, Peterc, same kosti!"

Vožal pri nogah je razvezan in zda si pastir sam pomaga iz vrvi. Ko je prost, skoči naglo na noge, pa poniglavo in osramočeno izgine ob steni in za hišo.

Večer je. Zmračilo se je in tuintam gori že kaka zvezda. Luna vstaja izza gora in velika je kakor ogromen zlat hlebec.

Sprejad pred gradom se pode otroci iz vasi, ki leže spodaj, in kričijo:

Pojac, pojac, ma tristo tac, ena je bezgova, še tista ni njegova.

Gospodična Tereza pride nazaj v svojo sobo, večerja se kadi pred njo na mizi, a ona se je noče dotekniti. Vstane iz mize, hodi po sobi, pa se ustavi pri odprtem oknu in strmi v noč: Moj Bog, kako lepo je zunaj v tej mesečini, pod temi zlatimi zvezdami, nekje zunaj, nekje daleč ...

(Dalje prihodnjic.)

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh

Dr. Hinko Dolenc (Nadaljevanje.)

Še takrat, ko sem ga jaz spoznal, je veljal za najjačjšega v vasi in v svojih mlajših letih je bil strah vsem zavabljivcem. Sam ni prav vedel in nikdar ni sem mogel prav dognati, kako se piše. Tone mu je bilo ime. Pri hiši se je reko pri Karovih in tudi pri Karlovih sem slišal reči, nisem pa slišal, da bi bil kdo rekel: Karla sem videl. Vse-lej le: Karuta. Jaz sam pri sebi sem ga obsojil za potomca Usko-kov. Kaj je Karu zmogel, naj pove sledeča dogodba, ki tudi dokazuje, kaj je vse prestati ku-narjem.

Nekega dne v zimskem času je bilo snega že obilo in še je medlo. Šel sem za vodo na ra-ce. Utrujen in upehan sem do-spel do Dan, vasi, pri kateri vo-da, ki se pretaka po Lokki doli-ni, poniruje v zemljo. Prav do-bro mi je delo, ko sem pri mli-nu stopil zopet na trda tla in šel po dobro utrjeni poti v bližnjo vas in v dobro Kandaretovo go-stilno.

Oprostorni sobi, ki je imela po-sebno lep lesen strop, in so me prijazno pozdravili kot dobrega znanca. Rad sem prisedel. Se dva moža sta bila pri tisti mizi; Žnidaršič in Obločič sem po-znal. Ne dolgo za mano je pri-šel pepelar Kukec, tudi strasten lovec in dostikrat moj spremlje-valet. Seveda se je pogovor vrtel okrog zime in debelega snega in Kukec je omenil, da kljub veli-kemu snegu in težki hoji so šli Podcerkoveci v gozd za kuno. Tu-di oče Kandare je bil ob svojem času hud lovec in midva vsa se skupaj po gozdu prehajala.

Naravno je torej, da smo bili takoj v gostem razgovoru o lov-sikh težavah v debelem snegu in Kukec je omenil kunarjev, ki so tisti dan šli v gozd in pristavili: "Da bi se jim le taka ne prigodi-la kot Karutu, ki je pred petimi leti tri dni taval po gozdu in ni-mel s seboj drugega živeža kot pet jabolk."

Kandare je vedel za to in med drugim dostavil, da se je pri njem že marsikdo zopet ohrab-rih, ko je prišel v snegu in hu-dem vremenu s Pivke čez gozd ali pa z lova. Jaz sem prosil Kukeca, naj pove, kako se je Ka-rutu zgodilo, in on je pravil: "Iz naše vasi jih je šlo petero za kuno; Karu je bil med njimi. Kasno na večer sta prišla le dva

domov in sta povedala, da so se tovariši v hudem metežu in me-gli razgubili in da je sneg v goz-du že do pasa visok. Ker tudi drugi dan ni bilo nikogar ostalih treh dopolne domov, smo se zbrali v vasi, da jim gremo na pomoč. Slo nas je šestero in ved-no premenoma smo rinili visoki

domov in sta povedala, da so se tovariši v hudem metežu in me-gli razgubili in da je sneg v goz-du že do pasa visok. Ker tudi drugi dan ni bilo nikogar ostalih treh dopolne domov, smo se zbrali v vasi, da jim gremo na pomoč. Slo nas je šestero in ved-no premenoma smo rinili visoki

domov in sta povedala, da so se tovariši v hudem metežu in me-gli razgubili in da je sneg v goz-du že do pasa visok. Ker tudi drugi dan ni bilo nikogar ostalih treh dopolne domov, smo se zbrali v vasi, da jim gremo na pomoč. Slo nas je šestero in ved-no premenoma smo rinili visoki

domov in sta povedala, da so se tovariši v hudem metežu in me-gli razgubili in da je sneg v goz-du že do pasa visok. Ker tudi drugi dan ni bilo nikogar ostalih treh dopolne domov, smo se zbrali v vasi, da jim gremo na pomoč. Slo nas je šestero in ved-no premenoma smo rinili visoki

domov in sta povedala, da so se tovariši v hudem metežu in me-gli razgubili in da je sneg v goz-du že do pasa visok. Ker tudi drugi dan ni bilo nikogar ostalih treh dopolne domov, smo se zbrali v vasi, da jim gremo na pomoč. Slo nas je šestero in ved-no premenoma smo rinili visoki

domov in sta povedala, da so se tovariši v hudem metežu in me-gli razgubili in da je sneg v goz-du že do pasa visok. Ker tudi drugi dan ni bilo nikogar ostalih treh dopolne domov, smo se zbrali v vasi, da jim gremo na pomoč. Slo nas je šestero in ved-no premenoma smo rinili visoki

domov in sta povedala, da so se tovariši v hudem metežu in me-gli razgubili in da je sneg v goz-du že do pasa visok. Ker tudi drugi dan ni bilo nikogar ostalih treh dopolne domov, smo se zbrali v vasi, da jim gremo na pomoč. Slo nas je šestero in ved-no premenoma smo rinili visoki

domov in sta povedala, da so se tovariši v hudem metežu in me-gli razgubili in da je sneg v goz-du že do pasa visok. Ker tudi drugi dan ni bilo nikogar ostalih treh dopolne domov, smo se zbrali v vasi, da jim gremo na pomoč. Slo nas je šestero in ved-no premenoma smo rinili visoki

sneg proti Visokemu vrhu. Ko gremo navzgor mimo Kozarjev-ca, začujemo glas na pomaga-nje. Jaz in Lužarček se odcepi-va in greva za glasom in našla sva le malo še živega moža, ki je od trda obležal v snegu. Pretresli sva ga in ga nekoliko okrepčala, potem pa z velikim trudom spravila sem do Kanda-retovih.

Nisva ga izpraševala, kdo in odkod je, in hitela sva nazaj za tovariši. Sprečala sva jih, ko so se vračali. Pravili so nama, da niso našli drugega sledu nego gaz človeka, ki je pod Kozarjev-cem obležal in da so se z Veli-kega vrha vrnili docela utruje-ni. Noč je že bila, ko smo pri-gazili domov.

Tretji dan nismo šli nikamor, ker je bilo obče mnenje, da če se niso začeli trije vaščani re-šili kam na Pivko, so pa gotovo že poginili, ker smo vedeli, da nimajo živeža s seboj. Prehajati po gozdu in iskati jih po tolikem snegu pa ni bilo mogoče. Lahko si mislite, kako tarnanje je bilo po vsej vasi in vedno smo hodili od hiše do hiše, če se ni še nihče povrnil in ako bi se slišala kak-a vest o izgubljenih. Že pozno na večer je počil glas, da se je Ka-ru malo živ povrnil, ostalih dveh pa da ni in da on za nju ne ve."

Med tem pripovedovanjem se je pridružil tudi Storov Matevž, ki me je videl iz svoje zvišene hišice, da sem lazil za vodo in kar ni mogel odnehati, da je v mraku popustil delo in prišel h Kandaretu na maseljček. Kako da se je Karutu godilo, povem kasneje, kajti večkrat sva se po-menkovala o tem.

Vprašali smo pa Kandareta, kdo je bil človek, ki sta ga Ku-kec in Lužarček rešila gotove smrti. Tudi ta ni vedel drugega povedati, kakor da se je človek nekoliko odpčil in okrepčal, po-tem pa odšel, da bi njegovi lju-dje ne bili v prevelikih skrbih. Nato pa se oglasi Žnidaršič in pove, da je tudi on bil pred ne-kaj leti po popravku na Pivki in ga je sadelo hudo vreme, da so ga ljudje na Juršičah še sva-rihli, naj ne hodi čez gozd, on pa da si je mislil, poskušal bom vendar in je odšel.

"Že sem se mislil vrniti," je pravil nadalje, "kar zagledam gaz, ko pridem v Kršičevca in na gosdno pot. Ej, sem si mislil, po-ti ne moram več zgrešiti in po-gazu bom že zmagoval. Gaz je bila pa le do Kobiljaka in še ta tako zametena, ker je le vedno sstežilo, da sem bil že docela upehan. Kaj storiti? Vedel sem, da nazaj do Juršič več ne zma-gam. Da le še pregazim na Veli-ki vrh, doli proti Danam morda še zmagam."

Z največjim naporom sem si pomagal naprej proti Velikemu vrhu, večkrat sem obležal in le skrb in misel na ženo in otroke sta me zopet spravila na noge. Na Velikem vrhu me je zapu-stila zavest. Še dandanes ne vem, kako sem si pomagal na-prej. Le to pomnim, da sem se še enkrat obudil in jel klicati na pomaganje, in v resnici so pri-šli do mene ljudje, ki so me spravi-li na noge in potem tu sem do Kandareta."

Pogledovali smo se in enak-smu je vsem krožil po glavi. Kukec se prvi oglašal in jame Žnidaršiča izpraševati, koliko let je minilo, odkar se je to do-godilo, potem za dan in vse se je ujemale. Ravno Žnidaršič je bil tisti mož, ki sta ga Kukec in

V. S. Treasury Department

Lužarček pod Kozarjevcem otela smrti in spravila do Kandareta. Gaz, ki jo je Žnidaršič v Kršičevcu zapazil, je bil sled dveh Karutovih tovarišev, ki sta pre-bila noč v gozdu in potem, ko sta prišla na pot, šla le naprej in se rešila na Juršice, od koder sta se vrnila šele čez nekoliko dni.

Ko sta stopila z gozdnega po-ta in iz Kršičevca, sta po krasah taval naprej do Juršic in se z Žnidaršičem nista sešla v tej raztreseni vasi. Rekel bi kdo: "Saj po sledu se vendar pozna, pelje li naprej ali nazaj?" Ne, v prhkem, velikem snegu se le pozna gaz in še ta le na potu, nje smer pa ne, ker se stopinje ne vidijo. Tudi pri živali se loči smer sledu šele potem, ko stopi pod kako veliko, košato drevo, pod katerim je le malo snega in so torej stopinje vidne.

Vsak bralec si lahko misli, da smo se tudi mi čudili naključju, ki nas je združilo ravno pri Kan-daretu in zopet ob hudem vre-menu, in da smo praznovali ču-dovito Žnidaršičevo rešitev pri dobrem vinu, za katero je da-jal Žnidaršič, in se v pozno noč razgovarjali o gozdnih dogodkih in debelem snegu, metežu in me-gli. Povem še, da je bil Žnidar-šič krepak kmet in najboljših let, a je vendar obnemogel že prvi dan, dasi ni šel teš iz hiše in od ljudi. Karu je pa v gozdu prenočil prvi dan. Drugi dan je taval od vida do vida po gozdu in zopet tam prenočil in šele tret-ji dan v noči pritaval domov in za ves čas mu je služilo za živež le petero jabolk. Karu sam mi je prilično tako pripovedoval:

"Dosti snega je bilo zapadlo, proti jutru je pa nehalo mestit in odpravilo se je nas petero v gozd. Dasi ni bilo niti po paš-niku niti dober kos gozda na-vzgor nobenega sledu in je ka-zalo očividno, da žival to noč ni prehajala, smo vendar le rinili naprej proti Velikemu vrhu. Tam smo se ločili, da zajamemo dober kos Kobiljaka, ker na-vzdol si vendar vsak tudi sam

pomaga naprej. Jaz sem šel po poti, ki pelje naposev pod Ško-dovnikom v Dol.

Megla se zgošči in zopet je je-lo padati. Ko sem menil, da sem v Dolu, sem se pristavil in ča-kal. Vedel sem, da je gotovo že dobro čez poldne, in zato sem jel riniti po svojem sledu nazaj. Mrak se stisne in nisem več vi-del in vedel kam naprej. Še hi-tro sem si poiskal prenočišča in zakuril. Za večerjo sem snedel dve jabolki. Dolga je bila noč. Da nisem prezebal, sem vedno iztikal za drvmi in si jih tudi nasekaval. Ko bi bil pozabil se-kerico doma, še tisto noč bi bil

premil in našli bi me bili spomladi, ko sneg skopni, kajti to noč je padalo.

Ko se je jelo daniti, se nisem vedel kam obrniti. Moje ga ni bilo več, snega pa čez pas. Sem se ogrel, pomagal sem si na preji in po mojem mnenju pro-Velikemu vrhu. Nikamor nisem prišel, da bi se spoznal, kje sem. Sele v mraku sem se zopet pri-stavil in si poiskal prenočišča pod veliko steno, menec, da se gotovo v Tisovcu, ker drugod da sem začel zopet misliti na a-šiteve. Ne da bi najmanj vedel v katero smer grem, sem tavneprej in videlo se mi je, imam velik hrib pred seboj. Sklenil sem, da se obrnem in navzdol ne grem, dobro vedem da moram premagati hribov, ako hočem priti v rodno dolino ali pa na Pivko. Moči so me ve-krat popuščale in obležal sem snegu. Strašno žejo sem dušil, tem, da sem zobal sneg. Ko se se le zopet bolj zavedel, sem pa pomagal naprej.

(Dalje prihodnjic.)

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za korb-ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za pre-gando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih po-pornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svo-je glasilo. Torej agitatorični del in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

Najzanesljivejšo dnevno gla-silno vesto so v dnevniku "Prosveta" doma, še tisto noč bi bil

TISKARNA S.N.P.J.

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . .

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne . . . . . Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov: SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priložijo eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine b eni naroč-niki. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlane \$2.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri vpisovanju \$1.50 za tednik, se jim to priložijo k naročninu. Torej sedaj ni vrozka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je: Za Zdrak države in Kanado \$2.00 Za Ciscro in Chicago je \$1.50

1 tednik in 4.00 1 tednik in 6.50 2 tednika in 3.00 2 tednika in 5.10 3 tednika in 2.40 3 tednika in 3.90 4 tednika in 1.50 4 tednika in 2.70 5 tednikov in nič 5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$2.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vasa lastnina.

A Zero Comes to Naught in Aleutian Islands

Members of United States armed forces are shown studying the wreckage of a Jap Zero fighter plane downed in the Aleutian Islands. The plywood "billy tank" for gas to give the Zero greater range, lies in the foreground. Major John W. Fletcher of Unalakleet, near Dutch Harbor, concurred in assertions by Dele-gate Anthony J. Densen of Alaska that more than 20,000 Japs were on Kiska Island in the Aleutians. This is an official U. S. Navy photo.